

statistik har vi inte haft i Sverige. Skatte-taxeringarna ger ett underlag om än mycket ofullständigt för att skatta förmögenhetsfördelningen. Dessa har man utnyttjat i SCBs sk HINK-undersökningar (Hushållens Inkomster), vilka är årliga undersökningar som bygger på ett sk roterande panelurval av hushåll. Denna statistik utgör basen både för en skrift från SCB *Förmögenhetsfördelningen 1975-1987* författad av Kjell Jansson och Sten Johansson (Statistiska Centralbyrån, Stockholm, 1988, ISBN 91-618-0236-0) och en expertrapport från Spardelegationen *Hushållens portföljval och förmögenhetsfördelning* (Allmänna Förlaget, Stockholm, 1988, ISBN 91-38-12123-9). Den senare består egentligen av två separata uppsatser, dels en deskription av förmögenhetsfördelningen 1983-1985 utförd av Bettina Kashefi och dels en analys av skattesystemets effekter på hushållens portföljval gjord av Jonas Agell och Per-Anders Edin.

SCB-skriften är inget vanligt "SM" utan en rapport från ett utvecklingsarbete som publicerats bl a för att få till stånd en diskussion om principer och mätmetoder i förmögenhetsstatistiken. Rapporten innehåller en insiktsfull diskussion om bristerna i deklarationsmaterialet, jämförelser med andra statistikkällor och försök att justera och komplettera taxeringsmaterialet för att få så hyggliga skattningar som möjligt av förmögenhetskomponenterna. Fastighetsvärden beräknas genom att taxeringsvärdena räknas upp länsvis med de sk köpeskillingskoefficienterna. Detta ger förmodligen relativt goda skattningar av de genomsnittliga fastighetsvärdena, däremot är det tänkbart att spridningen underskattas något. De deklarerade värdena av bostadsrätter ger en kraftig underskattning av marknadsvärdet av denna tillgång. Undertäckningen för bankmedel var tidigare betydande men har successivt förbättrats och torde numera vara försumbar. För varaktiga konsumtionsvaror är undertäckningen och undervärderingen i deklarationsmaterialet så stor att uppgifterna är meningslösa. Allvarliga värderingsproblem har man också beträffande egna företagares och jordbrukares tillgångar. SCBs övervägan-

***Kjell Jansson &
Sten Johansson:***

Förmögenhetsfördelningen 1975-1987

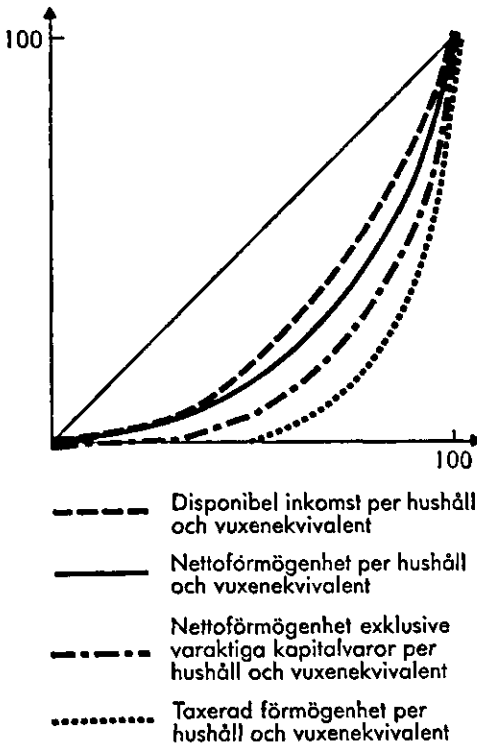
***Jonas Agell, Per-Anders Edin
& Bettina Kashefi:***

Hushållens portföljval och förmögenhetsfördelning

Under de senaste åren har intresset för förmögenhetsfördelningens egenskaper och förändring åter ökat. Förklaringen är dels tillgången på nya och bättre data, dels frågeställningar aktualiserade av de pågående utredningarna om ett reformerat skattesystem och av maktutredningen.

Någon löpande officiell förmögenhets-

Figur 1 Lorenzkurvor visande inkomst- och förmögenhetsojämnheten i Sverige 1983-84.

Källa: *Hushållens ekonomiska levnadsförhållanden (HUS)*, Nationalekonomiska institutionen, Göteborgs universitet.

den leder sammantagna fram till att de deklarerade skattepliktiga förmögenheterna bör skrivas upp med ca 13 procent utöver uppskrivningen av fastigheternas taxeringsvärden med köpeskillingskoefficienterna. (Observera att av de varaktiga kapitalvarorna är endast en mindre del skattepliktig.)

Ojämnheten i förmögenhetsfördelningen påverkas i mycket hög grad av vilka förmögenhetskomponenter som tas med i en kalkyl och hur de värderas. *Figur 1* visar Lorenzkurvor beräknade för olika förmögenhetsbegrepp. Underlaget är intervju- och registerdata från 1983/84 för ett slumpmässigt urval av hushåll från projektet "Hushållens ekonomiska levnadsförhållanden" (HUS), se

Klevmarken [1984] och Klevmarken mfl [1986]. Kurvan längst till höger avser taxerad förmögenhet per hushåll och vuxenekvivalent.¹ Den därpå följande kurvan avser nettoförmögenhet per hushåll och vuxenekvivalent *exklusive varaktiga varor*. Fastigheter har värderats till marknadsvärde. Den tredje kurvan från höger gäller också nettoförmögenheter per hushåll och vuxenekvivalent, men denna gång är de varaktiga kapitalvarorna medräknade. Den vänstra, streckade kurvan avser disponibel inkomst per hushåll och vuxenekvivalent. Med varaktiga kapitalvaror medtagna och fastigheter värderade till marknadsvärde är det således ingen dramatisk skillnad mellan ojämnheten i förmögenhetsfördelningen och i inkomstfördelningen! Ojämnheten i förmögenhetsfördelningen överdrives kraftigt om man enbart använder taxeringsuppgifter.

I bägge skrifterna diskuteras förändringen i förmögenhetsfördelningens ojämnhet. Kashefi har ett mycket kort perspektiv, endast åren 1983-1985. Hon finner att ojämnheten ökat något. En jämförelse med SCB-skriften ger inte entydigt samma resultat (jfr tex Tabell 4 i Kashefi och Diagram 2.4 i SCB-skriften).² I den redovisas dessutom tioårsperioden 1975-1985. Det bästa man kan säga är att ojämnheten för den deklarationspliktiga förmögenheten med fastigheter värderade till marknadsvärde inte genomgått någon större förändring under denna tioårsperiod. Efter 1985 är det möjligt att ökningen i aktievärdena bidragit till en något ojämnaare fördelning, men skulle man å andra sidan även räkna med värdet av de varaktiga kapitalvarorna och de offentliga och privata pensionsrättigheterna är det mycket möjligt att ojämnheten i förmögenhetsfördelningen fortsatt att minska!

Om SCB-skriften och Kashefis uppsats är deskriptiva till sin karaktär är Agells

¹ Beroende på ålder har barn räknats som 37-70 procent av en vuxen. I hushåll med fler än två vuxna har person två, tre, etc räknats som 0,6 vuxenekvivalenter.

² Kan skillnaden bero på att egna företagare inte ingår i Kashefis studie?

och Edins bidrag i rapporten från Spardelegationen mer analytiskt. En tidigare version har presenterats som en rapport till utredningen om reformerad inkomstbeskattning. Agell och Edin börjar med att visa hur olika skattebelastningen är på hushållens olika sparformer och anger som sitt problem att undersöka hur detta påverkat hushållens portföljval. Huvuddelen av uppsatsen behandlar just hushållens portföljval. Dels får läsaren en sammanfattning av resultat från tidigare studier, dels redovisar författarna nya egna resultat baserade på 1984 års HINK-data.

Den empiriska analysen genomförs i två steg. Först skattas sannolikheten att ha var och en av sex slags tillgångar respektive två typer av skulder som funktion av ålder, förmögenhet, disponibel inkomst, marginalskatt och ett antal socioekonomiska variabler. Därefter förklaras portföljandelen för respektive förmögenhetskomponent av samma variabler, givet att komponenten ingår i hushållets portfölj. Skillnaderna i skattebelastning mellan de olika sparformerna ingår således inte explicit i modellen då den enda skattevariabeln är marginalskatten. Författarna lever således i detta avseende inte riktigt upp till sina ambitioner.

Det finns även andra drag i modellspecifikationen man kan undra över, såsom tex att inteckningsskuldernas storlek inte påverkas av värdet på det egna hemmet. Då de flesta hushåll endast har tre slag av tillgångar av någon betydelse, nämligen eget hem/fritidsfastighet, bankmedel och varaktiga konsumtionsvaror (vilka är grovt underskattade i HINK-materialet) är det knappast några "portföljöverväganden" som bestämmer storleken på dessa tillgångar utan de bör i första hand ha konsumtionsteoretiska förklaringar. Endast för det fåtal hushåll som har stora förmögenheter kan ett portföljval bli aktuellt. Som författarna påpekar är det också denna grupp som är känsligast för skatteändringar.

Agell och Edin erhåller skattade effekter av marginalskatteförändringar som är relativt stora i förhållande till vad man erhållit tidigare. Som exempel kan nämnas att för den typ av referenshushåll författarna använder har hushåll med 63 pro-

cents marginalskatt i genomsnitt 20 procent högre inteckningsskulder än ett hushåll med 60 procents marginalskatt! Det hade varit intressant att veta hur känsliga dessa resultat är för förändringar i modellspecifikationen. Det bör också observeras att dessa resultat erhållits från en tvärsnittsstudie, vilket – trots författarnas språkbruk – innebär att de skattade relationerna beskriver skillnader mellan hushåll och inte förändringar som skulle inträffa om man ändrar skattesystemet. För att belysa effekterna av förändringar borde man utnyttja panelegenskaperna hos HINK-data.

Även de stora mätfel som finns i data gör att det är svårt att bedöma relevansen och hållbarheten i ekonomiska resultat av det slag Agell och Edin presenterat. Allteftersom kvaliteten i det statistiska materialet för studier av förmögenhetsfördelningen och portföljvalet förhoppningsvis förbättras kommer förmodligen även analysresultaten att förändras. Konsekvenserna av bristande datakvalitet måste byggas in i analysen och påverka resultaten och deras tolkning. Våra förmögenhetsdata är emellertid inte så bristfälliga att de inte bör analyseras. Tvärt om, de två studierna som anmälts här och andra som kommer, bl a från Maktutredningen, kommer säkert att förbättra både våra kunskaper om förmögenhetsfördelningen och den framtida förmögenhetsstatistiken.

Professor **ANDERS KLEVMARKEN**
Nationalekonomiska institutionen
Handelshögskolan i Göteborg

Referenser

- Klevmarken, N A, [1984], "Household Market and Nonmarket Activities. The First Year of a Swedish Panel Study". *The 1984 Business and Economic Statistics section Proceedings of the American Statistical Association och Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung* Heft 4 1984, Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, Berlin.
- Klevmarken, N A, Olovsson, P & Flood, L m fl, [1986], *Hushållens ekonomiska levnadsförhållanden (HUS). Teknisk beskrivning och kodbok för 1984 års HUS-data*. Nationalekonomiska institutionen, Göteborgs universitet.